

века на матеріалі прози Дюльа Ійєша и Ласла Баллы.

Ключевые слова: творчество Дюльа Ійєша, художественное наследие Ласла Баллы, проза, жанр, традиция, новаторство.

Мирослава Мучка, доц. (Івано-Франківськ)

УДК 82.091:821.112.2+821.161.2

ББК 83.

Новела Маркіза Фон О. Г. Фон Кляйста в перекладі Івана Франка

У статті здійснено аналіз Франкового перекладу новели «Маркіза фон О...» Г. фон Кляйста. Розглядаються передумови та чинники звернення І. Франка до відтворення спадщини німецького письменника рідною мовою; на рівні форми та змісту досліджуються художні особливості першої україномовної версії новели.

Ключові слова: переклад, новела, стиль, ритм, адекватність

The paper analyzes the translation of the Heinrich von Kleist's novel "Marquise von O ..." performed by Ivan Franko. The conditions and factors of Franko's appeal to the heritage of the German writer as well as rendering it into his native language are considered; artistic features of the first Ukrainian version of the story are studied at the level of form and content.

Keywords: translation, story, style, rhythm, adequacy

Особливою шаною у першій половині ХІХ століття в Україні користувалися романтична та передромантична поезія з її фольклорними мотивами та народнопісенною ритмікою – рисами, які відповідали тогочасним мистецьким уподобанням українських романтиків. Серед перекладачів німецької літератури слід відзначити П. Гулака -Артемівського, Л. Боровиковського, П. Білецького-Носенка, А. Метлинського, М. Костомарова, П. Куліша, які запропонували читачам переспіви та переробки творів Й. В. Гете, Г. А. Бюргера, Г. Лессінга, Ф. Шиллера, Л. Уланда та ін., закладаючи основи німецько-української перекладної рецепції. У поле зору сподвижників рідного слова переважно потрапляли літературні явища, які на той час не лише були визнані на батьківщині, але й набували великої популярності за її межами. Г. фон Кляйста не належав до цієї когорти – у Німеччині впродовж

майже всього XIX століття його вважали другорядним письменником, відповідно він був маловідомим в інших країнах. Саме з цих причин спадщина німця залишилася поза увагою українських діячів на ниві перекладу. Причому така ситуація характерна не лише для вітчизняної кляйстіани, а й для інших країн, письменство яких розвивалося в більш сприятливих умовах. Так, перший польський переклад з'явився 1902 року («Землетрус у Чилі»), через 2 роки – філософське есе «Про театр маріонеток», російський – лише 1916 року («Міхаель Кольгаас», «Маркіза фон О...»), «Найда»).

У 1903 році І. Франко вперше знайомить українську громадськість з одним із найбільш майстерних творів Кляйста – новелою «Маркіза фон О...» із назвою «Маркіза О...» (зі слів Франка, «прегарна річ»). На той час, як відомо, письменник був добре обізнаний зі спадщиною німця, його твори були серед улюблених, тому вибір перекладача цілком зрозумілий. Важливими чинниками звернення до прози не надто відомого автора зумовлений також бажанням українського майстра слова випробувати можливості рідної мови, адже стиль Кляйста належить до найбільш складних і довершених. Окрім того, у перекладацькій спадщині українського вченого втілювалася концепція мистецького перекладу як важливого чинника взаємозбагачення культур. У передмові до збірки «Поеми» він, зокрема, писав: «Передача чужомовної поезії, поезії різних віків і народів рідною мовою збагачує душу цілої нації, присвоюючи їй такі форми і вирази чуття, яких вона не мала досі, будуючи золотий міст розуміння і спочування між ними і далекими людьми, давніми поколіннями» [8, с. 7].

І. Франко, подаючи україномовний варіант «Маркізи фон О...», мав великий досвід не лише як практик, а й як теоретик перекладу. Саме він вважається фундатором вітчизняного перекладознавства. У передмовах до перекладів, як своїх, так і інших письменників, статтях («Шевченко по-німецьки», «Шевченко в німецькій одязі», «Інтернаціоналізм і націоналізм у сучасних літературах» та ін.) вчений висунув одне з основних правил, яке лягло в основу теорії адекватного перекладу. Воно полягало не в копіюванні оригіналу, а у правильному відтворенні його головної думки. «Точність в розумінні Франка – це вірна

передача змісту та форми твору» – так визначив підхід українського теоретика і практика перекладу дослідник Ф. Арват [1, с. 15].

Оповідання «Маркіза фон О...» було опубліковане у Львові 1903 р. На той час в Україні діяв Емський указ, за яким здійснення україномовних перекладів заборонялось. Видання Франкової версії оповідання Кляйста (як і багатьох інших перекладів) стало можливим завдяки тому, що в Галичині, яка входила до складу Австро-Угорщини, було більше свободи порівняно зі Східною Україною для розбудови національної культури, зокрема й перекладу. Кількість перекладених поетичних, прозових і наукових книжок наприкінці ХІХ століття тут різко зростала, зокрема, у Русько-українській Видавничій Спілці (серія «Белетристична бібліотека») були надруковані україномовні оповідання Гі де Мопассана, «Голод» К. Гамсуна, драми В. Шекспіра, п'єсу «Візник Гендель» Г. Гауптмана та багато інших визначних творів європейської літератури [7, с. 95].

В українському літературознавстві аналізу представленої роботи українського вченого присвячено не так багато уваги. Про Франковий переклад частково згадано в монографії І. Журавської «Франко і світова література» (1956), у розвідці О. Хоміцького «Генріх Кляйст в оцінці І. Франка» (1963 р.) і більше – у монографії «Франко і німецька література» (Мюнхен, 1974 р.) та статті «Іван Франко і Гайнріх фон Кляйста: до початків української кляйстіяни» (Тернопіль, 2007) Л. Рудницького. Оцінки перекладу неоднозначні. Так, І. Журавська вважає, що він був дуже вдалий переклад і, як того бажав Франко, справді став початком ознайомлення з цим талановитим письменником. Дослідниця справедливо підкреслює, що в ньому відтворена напруженість дії та витонченість малюнку [3, с. 158]. О. Хоміцький констатує, що Франко зіткнувся з дуже нелегким завданням, перекладаючи складну прозу Кляйста [10, с. 138].

Л. Рудницький, працю якого на сьогодні можна вважати найбільш ґрунтовною із вказаної проблеми, дотримується думки, що називати цей переклад «винятково вдалим» без застереження не можна, але погоджується, що цінність його полягає саме в початку ознайомлення українського читача з письменником. Вчений у монографії «Франко і німецька література» здійснив аналіз

Франкового перекладу новели „Маркіза фон О...» з відредагованого (причому подекуди невдало) видання перекладу, вміщеного у 20-томне видання творів І. Франка, 1956 – 1962 рр. (видавництво «Книгоспілка «Нью-Йорк»), а не з версії 1903 року, яка відповідає Франковому рукопису, тому деякі зауваження вченого не зовсім об'єктивні.

Видання перекладу «Маркізи фон О...», як уже було відзначено, містило розлогу передмову Франка, у якій, окрім характеристики художньої манери Кляйста, були представлені деякі зауваги щодо перекладознавчих підходів автора. З цих позицій стаття доповнювала й розвивала вітчизняну науку про переклад, зокрема, підкреслює, що його метою є передати стиль і спосіб висловлювання автора так, щоб він був схожим до оригіналу. Завдання висловлено виразно й конкретно. Проте, характеризуючи прозу Кляйста як «скрутну», він зізнається, що воно виявилось нелегким. Саме тому перекладач пішов на деякі зміни, про які згадує в передмові. Щоб зробити твір доступним українському читачеві, він дозволив собі розчленувати довгі складнопідрядні конструкції, за власним висловлюванням, «розбити компактні Кляйстові колю мни» [9, с. 251], замінивши непряму мову прямою впродовж усієї новели. Наприклад,

«Eines Morgens, da die Familie beim Tee saß, und der Vater sich auf einen Augenblick, aus dem Zimmer entfernt hatte, sagte die Marquise, aus einer langen Gedankenlosigkeit, zu ihrer Mutter: wenn mir eine Frau sagte, daß sie ein Gefühl hätte, ebenso, wie ich jetzt, da ich die Tasse ergriff, so würde ich bei mir denken, daß sie in gesegneten Leibeumständen wäre. Frau von G... sagte, sie verstehe sie nicht [12, с. 109]“.

«Одного ранку, коли сім'я сиділа за чаєм, а батько на хвилю вийшов із кімнати, мовила маркіза, прокидаючись із довгої нетями, до своєї матері:

– Коли б якась жінка сказала мені, що має таке почуття, як я тепер, доторкаючись отсеї чарки, то я б у своїй душі подумала, що вона при надії.

Пані Г. сказала, що не розуміє її [9, с. 256]”.

Такий вибір Франка цілком виправданий – він значно полегшує розуміння складної і, як висловився Л. Рудницький,

«містичної» прози автора [6, с. 280]. При цьому перекладач не порушує структуру речення, не міняє порядку слів (хоча вміщена перед дієприслівниковим зворотом фраза «мовила маркіза», і вкінці «до своєї матері»), збиває з пантелику і заплутує думку), а лише виокремлює сказану маркізою репліку, ніби дає читачеві можливість переосмислити попередню думку.

Особливістю композиційної структури новели є те, що уже з перших рядків читач з одного речення довідується про головну героїню все: де живе, яка в неї слава, що вона вдова і має добре вихованих дітей і що вона за невідомих обставин завагітніла. Таким чином, вступне речення в короткій об'єктивній формі представляє подію, яка створює ілюзію майже дива, адже йдеться про непорочне зачаття в жінки з дуже пристойної, старовинної сім'ї, спокій і мир якої раптом були порушені невідомими силами. Відразу цікавість читачів сягає найвищого рівня: сексуальна цікавість – звідки взялася ненаукова вагітність?; кримінальний інтерес – хто винуватець?; і нарешті психологічна – як зможе одружитись маркіза з чоловіком, який її згвалтував?

Ось як це передано в оригіналі:

«In M..., einer bedeutender Stadt im oberen Italien, ließ die **verwitwete** Marquise von O..., eine Dame von vortrefflichem Ruf, und Mutter von mehreren wohlgezogenen Kindern, durch die Zeitungen bekannt machen: **daß** sie, ohne ihr Wissen, in andre Umstände gekommen sei, **daß** der Vater zu dem Kinde, das sie gebären würde, sich melden solle; und **daß** sie, aus Familienrücksichten, entschlossen wäre, ihn zu heiraten [12, с. 104]».

Кожне слово в наведеному реченні наповнене описовими якостями. Нанизування інформації відбувається за допомогою паралельних конструкцій, які починаються сполучником „**daß**”. Виражаючи відповідно припущення, прохання та намір, ці речення є сюжетно-композиційною проекцією новели, або, як зауважує німецький дослідник Г. Гольц, окреслюють «три стадії новели», відбивають «три дії, на які поділена новела». Такий прийом вчений називає «драматичним елементом у розповідній формі» [11, с. 127].
Ось як до цієї складної конструкції підійшов Франко:

«В М., значному місті горішньої Італії, оголосила маркіза О., дама бездоганної слави і мати кількох гарно вихованих дітей, у газетах таке: **що** без свого відома вона зайшла в тяг; батько дитини,

яку вона має народити, нехай зголоситься, бо вона з родинних оглядів постановила вийти за нього заміж [9, с. 252]». Як бачимо, перекладач дещо порушує авторський стиль митця, передавши три «daß» одним «що», втрачаючи підкреслений Г. Гольцом драматичний елемент та спрощуючи оповідь. Важко дати однозначне пояснення версії перекладача, адже йому не становило жодних труднощів увести «що» тричі. Тоді початок новели звучав би приблизно таким чином:

«У М..., значному місті горішньої Італії, вдова маркіза фон О..., дама бездоганної репутації і мати кількох гарно вихованих дітей, дала оголошення в газетах, **що** вона поза своєю свідомістю завагітніла, **що** батько дитини, яку вона має народити, повинен з'явитись, і **що** вона вирішила з родинних обставин одружитись з ним» (переклад наш).

Можливо, такий підхід був вибраний Франком для створення більш вражаючого ефекту – подана інформація швидше схожа на вердикт (завдяки уведеному «нехай» та скороченню фраз), ніж на констатацію газетних даних. Правда, не зовсім виправданим у реченні є опускання слова «вдова» («**verwitwete**») та згодом звороту «в найбільшому усамітненні» («**in der grösten Eingezogenheit**»), що створює дещо хибне враження про стан маркізи та викликає упереджене ставлення до неї, проте знову ж таки надає фразі більшої динамічності та ритмічності. Перекладач тут, поза всяким сумнівом, відходить від важливого принципу адекватності, який полягає в єдності слова й образу в художньому творі. У системі художнього образу слово ускладнює свою функцію, воно передає зміст, виражає авторську оцінку, авторський ідеал, який реалізується в образі [5, с. 387]. Л. Рудницький правильно зауважує з цього приводу, що цим пропуском переклад послаблений не тільки з огляду на неправильну інтерпретацію, але й неспроможний повністю передати суттєву частину новели Кляйста, тобто характерні вступні речення (йдеться про перше речення).

Окрім того, І. Франко усюди пропускає, починаючи з самої назви, частку «**von**», яка свідчить про благородне походження та приналежність особи до вищих верств населення. Правда, замість «фон» він вводить **пан** та **пані**, що наближає твір до українського колориту, наприклад, маркіза О... – die Marquise **von** О...; дочка

пана Г. – die Tochter des Herrn von G.; пані Г. – die Frau von G., проте такі рішення трапляються часто і в сучасних перекладах, наприклад, відомий твір Флобера «Мадам Боварі» у перекладах часто звучить як «Пані Боварі». Така форма звертання зумовлена, на думку Р. Зорівчак, історичними обставинами, оскільки в літературній і розмовній мові Західної України ХІХ століття сильного розповсюдження набув полонізм «пан», який розширив свою основну семантику і позначав особу, що займала привілейоване становище в суспільстві [4, 102].

Незважаючи на журналістську сухість та лаконічність прози Кляйста, у новелах митця трапляється велика кількість незвичайних зворотів, слів і словосполучень, ужитих у переносному значенні, функціональне призначення яких – вразити читача, передати драматизм подій, підкреслити напруженість ситуації. І. Франко як добрий знавець німецького та українського письменства в перекладі демонструє безмежні багатства та розмаїття рідного слова, знаходячи в українській мові відповідні стилістичні фігури, які адекватно передають емоційне наповнення першотвору. Наприклад, порівняння:

„schön wie ein junger Gott“ [12, с. 110]

„гарний, як молодий бог” [9, с. 256]

„solange mein Schuld nicht sonnenklar entschieden ist“ [12, с. 122]

„доки моя вина не буде висказана ясно, як сонце” [9, с. 267]

„Doch da diese Trostgründe der unglücklichen Dame völlig wie Messerstiche durch die Brust führen“ [12, с. 124]

„Та що ті потішання для нещасливої дами були зовсім немов шпигання ножем у груди” [9, с. 269]

„matt bis in den Tod“ [12, с. 125]

„поблідла як труп” [9, с. 270]

„du reinere als Engel“ [12, с. 135]

„чистіша від ангелів” [9, с. 279]

„und schlug mit einem Blick funkend, wie ein Wetterstrahl” [12, с. 140]

„І зором, заіскреним, мов блискавка, вдарила в нього” [9, с. 283]

„er faste leise ihr Hand, als ob sie von Gold wäre“ [12, с. 141]

„і взяв легенько її руку, мовби вона була з золота” [9, с. 284]

„indem sie ihm dabei, gleich einen Pestvergifteten, auswich” [12, с. 140]

„і оминаючи його, немов зачумленого” [9, с. 282]

метафори:

„wobei der Graf über das ganze Gesicht rot ward“ [12, с. 139]

„der Graf äußerte, indem ihm Röte ins Gesicht stieg“ [12, с. 140]

„Eher, antwortete die Marquise, daß die Gräber befruchtet werden, und sich dem Schoße der Leichen eine Geburt entwickeln wird“ [12, с. 143]

„daß sich der muntere Korsar, der zur Nacht gelandet, schon finden würde“ [12, с. 125]

„der Marquise stürzte der Schmerz aus den Augen“ [12, с. 125]

„indessen Bläse des Todes ihr Antlitz überflog“ [12, с. 140]

„при чім графове лице обілляв густий рум'янець” [9, с. 255]

„граф заявив паленіючи на лиці” [9, с. 258]

„Швидше, – відповіла маркіза, – могли б запліднитись могили і в лоні трупів могли б розвиватись новородки” [9, с. 266]

„великий корсар, який ніччю прибав до берега, чий таки віднайдеться” [9, с. 269]

„маркізі біль бризнув з очей” [9, с. 269]

„тимчасом як по її лиці перебігла смертельна блідість” [9, с. 283]

оксиморони:

„mit bescheidener „з скромною нахабністю” [9, Zuversicherheit“ [12, с. 130] с. 273]

Важливим критерієм адекватності є переклад ідіом, які виражають національну специфіку творів. У Кляйста переважають нейтральні ідіоми та ідіоми з національним забарвленням. Франко по-різному підходить до їх відтворення українською мовою. Трапляються випадки дослівної передачі, наприклад, „**keinen Pardon geben wollte**“ [12, с. 106] – „не хотіли дати пардону” [9, с. 253] тобто не пробачати; „**die Hunde, die nach solchem Raub lüstern waren**, mit wütenden Hieben zerschreute” [12, с. 105] – „і шаленими ударами розігнав собак ласих на такий рабунок” [9, с. 253] (йдеться про російських солдатів, які хотіли звалтувати маркізу). Іноді знаходить українські відповідники: „**in andere Umstände gekommen sei**“ [12, с. 104] – „зайшла в тяж” [9, с. 252], „so würde ich denken, daß sie **in gesegneten Leibeusmständen wäre**“ [12, с. 109] – „то я б у своїй душі подумала, що вона при надії” [9, с. 256], що дослівно означає завагітніти; «**wer nur, in aller Welt**» [12, с. 257] – «хто в Бога святого» [9, с. 282]. Як бачимо, перекладач знаходить в українській мові відповідні лексеми та

словосполучення, при цьому не порушуючи смислового наповнення виразів. Хоча іноді й трапляються діалектні форми, проте вони не псують загального враження від перекладу.

Визначальними рисами стилю Кляйста є ритмічність і динамічність, за допомогою яких вдається досягти ефекту емоційної напруженості та несподіваності, що є невід'ємним атрибутом будь-якої новели як жанру, проте становить одне з найскладніших завдань при відтворенні іноземною мовою. Ритм у прозі є не менш важливим чинником, ніж у поезії, різниця полягає в засобах адекватної його передачі – він створюється не скільки правильним чергуванням звукових одиниць, стільки впорядкованим розташуванням смислових і синтаксичних елементів мови, а саме повторення слів, паралелізми, контрасти, характер зв'язку фраз і речень [2, с. 191].

Для досягнення відповідного ритму І. Франко вдається до різних прийомів та засобів, зокрема, використовує тавтології (в оригіналі відсутня): «den äußersten Saum ihres Kleides» [12, с. 141] – «крайній крайчик її сукні» [9, с. 284], синтаксичні паралелізми: «als ob ich allerwissend wäre, als ob meine Seele in deiner Brust wohnte» [12, с. 129] – «як коли б я був всевідучий, як коли б моя душа жила в твоїй душі» [9, с. 273], «Nun so macht! macht! macht! rief der Vater» [12, с. 118] – «Ну, то робіть! Робіть! Робіть» [9, с. 264].

Інокли трапляється, що індивідуальність перекладача бере гору над індивідуальністю автора. Так, у Франковому варіанті висловлювання батька маркізи: «ich muß mich diesem **Russen** schon zum zweitemal ergeben» [12, с. 118] передано „Мушу вдруге піддатися сьому **москалеві**” [9, с. 264], тобто замість «росіянину» (**Russen**) Франко вживає «**москалеві**». Можна припустити, що тут проявляється власне ставлення самого перекладача до ситуації, або ж умисне використання діалектизму, вжите з метою емоційного її нагнітання.

Оповідання Кляйста містить чимало термінологічної лексики, зокрема військової, для позначення чинів чи спорядження. Такі слова, можливо, не були широко відомі українському читачеві, тому І. Франко деякі терміни передає через транслітерацію (особливо ж інтернаціоналізми), подекуди пропонує українські версії. Наприклад, Zitadelle – цитадель, Kommandant – комендант, Sturm – штурм, Reverber – реверсер, Kurier – кур'єр, Depeschen –

депеші, Korsar – корсар, Rampe – рампа, Granate – граната, Gewerbe – карабіни, Haubitze – гавбиця, Obrist – полковник, Obristlieutenant – підполковник, Offiziere – офіцери, Adjutant – ад'ютант та ін. Правда, інколи автор тяжіє до буквалізмів: **der Schuß traf – трафила куля; zog sich – цофався**. Трапляються також випадки неправильної інтерпретації в перекладі, коли перекладач не схоплював справжнього значення того чи іншого слова. Як результат – відхід від змісту тексту. Так, у реченні: «Bald kletterte er, **den Schlauch in der Hand**, mitten unten brennenden Giebeln umher, und regierte den Wasserstrahl [12, с. 106]» йдеться про пожежний рукав чи шланг. Франко перекладає: «То він з **кишкою в руці** спинався посеред горючих кроков і звертав водяну струю [...]» [9, с. 254]», словосполученням «з **кишкою в руці**» збиває з пантелику читача, оскільки дія відбувається під час військового нападу, тому речення можна зрозуміти буквально. Проте таке незграбне відхилення трапляються у Франка лишень один раз.

Цікавий та оригінальний підхід перекладач продемонстрував у підрядному реченні: «die den Namen **des Kaisers brandmarkten**» [12, с. 107], у якому для кращого розуміння в німецькомовному світі Кляйст вжив реалію «**кайзер**», хоча мова йде про російського царя. Для Франка це слово не було чужим, оскільки він жив на території Галичини у складі Австро-Угорщини (німецькою мовою Österreich-Ungarisches **Kaiserreich**). Проте перекладач, вдаючись до методу уподібнення, свідомо і, мабуть, цілком слушно передає німецьке «**кайзер**» українським «**цар**»: «аби розстріляно негідників, які сплямили царське ім'я» [9, с. 255]. І. Франко, очевидно, боявся, що в Україні слово «кайзер» може бути неправильно витлумачене. Зауважимо, що при перекладі цієї новели 1930 року невідомий автор теж вдається до такого ж методу.

У цілому, вдаючись до різних прийомів та засобів, Франко зумів адекватно передати смислове наповнення новели «Маркіза фон О...», зберегти її художню своєрідність, демонструючи широкі можливості українського слова.

Література:

1. Арват Ф. С. Іван Франко – теоретик перекладу: [Лекції спецкурсу з історії українського перекладу] / Ф. С. Арват. – Чернівці.: Обл. упр. по пресі, 1969. – 269 с. 4

2. Гачечиладзе Г. Р. Художественный перевод и литературные взаимосвязи / Г. Р. Гачечиладзе. – М.: Советский писатель, 1972. – 264 с. 30
3. Журавська І. Ю. Іван Франко і зарубіжні літератури: монографія / Ірина Юліанівна Журавська. – К.: АН УРСР, 1961. – 384 с. 60.
4. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад: На матеріалі англословних перекладів української прози/ Р. П. Зорівчак. – Львів: Вид-во при ЛДУ, 1989. – 216 с. 77.
5. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 423 с. 99
6. Рудницький Л. Іван Франко і Гайнріх фон Кляйст: до початків української кляйстіани // Теорія літератури, компаративістика, україністика: збірник наукових праць з нагоди сімдесятиріччя доктора філологічних наук, професора, академіка Академії вищої школи України Р. Гром'яка / Studia methodologica. – Вип. 19. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – С. 278 – 287
7. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням / М. Стріха. – К.: Факт–Наш час, 2006. – 334 с. – (Сер. «Висока полиця»). 165
8. Франко І. Передмова [до збірки «Поеми»] / Іван Франко // Франко І. Зібрання творів у п'ятдесяти томах. – К.: Наукова думка, 1976 – Т.5 – С.7 – 8. 7.
9. Франко І. Генріх Клейст. Маркіза О. Передмова / Іван Франко // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1980 – Т. 25. – С. 245 – 287.
10. Хомицький О. В. Генріх Клейст в оцінці Івана Франка / О. В. Хомицький // Іван Франко: Статті і матеріали: Зб. 10. – Львів, 1963. – С.132 – 138. 186
11. Holz Hans Heinz. Macht und Ohnmacht der Sprache. Untersuchungen zum Sprachverständnis und Stil Heinrich von Kleists. – Frankfurt am Main, 1962. – 179 s. 217
12. Kleist Heinrich von. Sämtliche Werke und Briefe. – München, 2000. – 1119 s. – 219.

В статтє осуцествлен анализ Франко перевода новеллы «Маркиза фон О ...» Г. фон Клейста. Рассматриваются предпосылки и факторы обращения И. Франко к воспроизведению наследия немецкого писателя на родном языке; на уровне формы и содержания исследуются художественные особенности первой украиноязычной версии новеллы.

Ключевые слова: *перевод, новелла, стиль, ритм, адекватность*